

Тарас ЯКИМЧУК

магістрант історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТРЬОХВИМІРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ (3D) АРХЕОЛОГІЧНИХ КОЛЕКЦІЙ В МУЗЕЙНІЙ СПРАВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Технічний поступ який супроводжує людство упродовж всього його існування, створив широкий спектр можливостей для розвитку будь-якої спеціалізованої галузі. Музейна справа є однією із тих галузей, котра повинна приймати та пристосовувати новітні технології для власного розвитку. Одним із таких нововведень 3D-сканування та моделювання. Власне, перший 3D сканер з'явився на початку 60-х рр. XX ст., проте широке застосування у цій сфері на Заході відбулось лише на початку XXI ст [2, с. 48].

Сканування та розробку 3D-моделі артефакту можна розглядати як перетворення археологічних артеактів з фізичного, матеріального світу в цифровий. Цифрова модель надає точне зображення відквантованого об'єкта. Вона доступна для всіх програм візуалізації та відображення, що дозволяє археологічну інформацію, що зберігається у формі предмета, вивчати за допомогою простого використання комп'ютера без присутності предмета [4, р. 49].

Тривимірні цифрові дані унікальним чином дозволяють людям отримати доступ до всіх рівнів взаємодії, коли в сучасності люди можуть взаємодіяти з цінним музейним об'єктом лише візуально через фотографії або відвідуючи його. Завдяки доступу до 3D-даних відвідувачі можуть отримати не тільки більше візуальної взаємодії, ніж зазвичай, але й віртуально-тактильну взаємодію шляхом маніпулювання об'єктом у 3D-просторі, наприклад обертання його або збільшення для перегляду ракурсів, які було б важко побачити на фотографіях або у вітрині [6].

Сучасні українські реалії є надскладними та створюють безмежну кількість викликів для українських музеїв. В стані війни не рідко українські музеї піддаються знищенню та варварському грабунку, відтак небачена кількість археологічних артефактів зникає [1]. Таким чином, технологія 3D-оцифрування, дасть змогу, хоча б якимось чином уберігти музейні колекції та фонди.

3D-моделі можна зробити доступними в Інтернеті, дозволяючи людям з усього світу переглядати музейні колекції та взаємодіяти з ними, навіть не приходячи в музей [5, р. 144]. Це може бути особливо корисним для людей з обмеженими можливостями або тих, хто живе у віддалених районах, що підвищить доступ до музею. 3D-моделі можна використовувати для створення копій крихких або цінних предметів, що може допомогти захистити оригінали від зношування, це покращить зберігання колекцій [5, р. 146]. Технологія трьохвимірного моделювання, створить нові освітні можливості, а саме для створення інтерактивного навчального досвіду, який допоможе людям дізнатися про різні культури та історичні періоди [5, р. 147]. 3D-моделі також можна використовувати для створення віртуальних екскурсій, які дозволять людям досліджувати різні куточки світу, не виходячи з дому. Бази даних 3D моделей музеїв створять нові дослідницькі можливості [3, с. 127].

На перешкоді реалізації вищезазначених переваг стоїть низка важливих факторів:

- 3D-оцифрування вимагає спеціального обладнання, такого як 3D-сканери, камери з високою роздільною здатністю та комп'ютерне програмне забезпечення. Українські музеї, котрі у більшій мірі знаходять у державній

формі власності здебільшого не можуть придбати та обслуговувати це обладнання, а також у знайти персоналу або зовнішніх спеціалістів з технічними знаннями для ефективної експлуатації обладнання [5, р. 152];

- тривимірне оцифрування може бути трудомістким процесом, особливо коли ви маєте справу з великою кількістю артефактів або складних об'єктів. Музеї повинні виділяти достатньо часу та ресурсів для точного й ефективного збору та обробки 3D-даних [5, р. 153];

- оцифровка викликає питання щодо прав інтелектуальної власності, особливо коли йдеться про обмін та публікацію 3D-моделей артефактів. Музеї повинні керуватися юридичними та етичними міркуваннями, включаючи отримання необхідних дозволів від власників прав і визначення відповідних прав на використання та розповсюдження [5, р. 153];

- точні та вичерпні метадані мають вирішальне значення для належної каталогізації та інтерпретації 3D цифрових артефактів. Музеї повинні вкладати час і зусилля в документування детальної інформації про оцифровані об'єкти, включаючи їх контекст, походження та фізичні характеристики [5, р. 156].

Загалом 3D-оцифрування є потужним інструментом, який може відігравати вагому роль в українському сьогоденні. Нажаль, ця технологія малоінтегрована в українську музейну справу, зважаючи на перелічені вище складнощі. Загалом, оцифруючи свої колекції, музеї можуть розширити доступ, покращити збереження, створити нові освітні можливості та відкрити нові дослідницькі можливості.

Список використаних джерел

1. Вандализм і мародерство: війна Росії проти культурної спадщини України. URL: www.ukrinform.ua/rubric-culture/3729227-vandalizm-i-maroderstvo-vijna-rosii-proti-kulturnoi-spadsini-ukraini.html (дата звернення 18.11.2023).

2. Жигола В. 3D-сканування в археології: досвід та перспективи. *Середньовічні та ранньомодерні старожитності Центрально-Східної Європи: Матеріали XVI Міжнародної студентської наукової археологічної конференції* (Чернігів, 7 – 9 квітня 2017 р.). ІАНАН України, ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, Навчально-науковий інститут історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського, Науково-дослідний центр археології та стародавньої і ранньомодерної історії Північного Лівобережжя імені Д. Я. Самоквасова. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2017. 150 с.

3. Жигола В.С., Скороход В.М. Новітні методи фіксації в археології. *Археологія*. 2019. №1.

4. Grosman L., Karasik A., Harush O., Smilansky U. *Archaeology. Three Dimensions Computer-Based Methods in Archaeological Research. Journal of Eastern Mediterranean Archaeology & Heritage Studies*. Vol. 2, 2014. No. 1. PP. 48–64.

5. Wachowiak M. J., Karas B. V. 3d Scanning and Replication for Museum and Cultural Heritage Applications. *Journal of the American Institute for Conservation*, 2009. №48(2). PP 141–158.

6. Wong H. Added Dimension: The Need for Open Access in Museum-Based 3D Data. URL: medium.com/berkman-klein-center/added-dimension-the-need-for-open-access-in-museum-based-3d-data-e80f91a27a01 (дата звернення 11.11.2023).